

Advies Archeologische Monumentenzorg 2024 – nr. 171

Beoordeling van een archeologisch evaluatierapport

Bevoegd gezag: Gemeente Gemert-Bakel
t.a.v. [REDACTED]
Postbus 10.000
5420 DA Gemert

Datum: 12-07-2024

Project: *Evaluatie- en selectierapport Doonheide III, Gemert, gemeente Gemert-Bakel (RAAP), a [REDACTED], 1 februari 2024.*

Van: Omgevingsdienst Zuidooost-Brabant (ODZOB)
Wal 28, Postbus 8035, 5601KA Eindhoven
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Inleiding

Van 11 tot en met 14 december 2023 heeft RAAP in opdracht van Keizersberg Vastgoed een proefsleuvenonderzoek en een opgraving uitgevoerd in het plangebied Doonheide III Gemert. Aanleiding voor het onderzoek zijn de plannen om de al bestaande nieuwbouwwijk uit te breiden en nieuwe woningen te bouwen. De bodemingrepen, die daarmee gepaard gaan, kunnen eventuele archeologische sporen en vondsten verstoren. Het plangebied is 7,7 ha groot. Het ligt ten noorden van de dorpskern van Gemert en wordt begrensd door de Doonheide in het zuiden, de Handelseweg in het oosten, de Peelsche Loop in het noorden en de bebouwing van Doonheide I in het westen.

Op basis van het vooronderzoek in de vorm van proefsleuven¹ is besloten om de aangetroffen behoudenswaarde archeologische vindplaats, historische bebouwing en de oude Handelseweg veilig te stellen door middel van een opgraving. Daarnaast heeft Keizersberg Vastgoed recent een stuk grond aangekocht, dat wel tot het te ontwikkelen gebied behoort, maar bij het proefsleuvenonderzoek van eind 2020 nog niet onderzocht kon worden. Besloten is om hier een proefsleuvenonderzoek met mogelijkheid tot doorstart naar een opgraving uit te voeren. Op basis hiervan is door RAAP een Programma van Eisen² opgesteld voor het aanvullende proefsleuvenonderzoek met een optie voor een doorstart naar opgraving en de opgraving van de vindplaats opgesteld.

Evaluatie

Doel evaluatie

Het evaluatierapport is bedoeld om de opdrachtgever en de bevoegde overheid en haar adviseur archeologie op de hoogte te brengen van de voorlopige onderzoeksresultaten. Voorafgaande aan het opstellen van dit verslag zijn verschillende monsters overgedragen aan specialisten voor een waardering. Op basis van deze waardering is hun geschiktheid voor het beantwoorden van de in het PvE opgesteld onderzoeksvragen beoordeeld. De onderzoeksvragen, die voorafgaand aan het veldonderzoek zijn geformuleerd, worden besproken. Ook wordt bekeken of op grond van de resultaten van het veldwerk en de waardering van de monsters aanvullende onderzoeksvragen

¹ Bink, M., 2020. *Gemert-Doonheide II. Een proefsleuvenonderzoek tussen Doonheide I en de Boekelseweg* (Zuidnederlandse Notities 889), Amsterdam.

² Buitelaar, M., 2023: *Plangebied Doonheide III te Gemert, gemeente Gemert -Bakel. Archeologische opgraving en aanvullend proefsleuvenonderzoek met optie doorstart naar opgraving* (RAAP-PvE 2864), Weesp.

kunnen worden geformuleerd. Tot slot wordt een voorstel gedaan over welk specialistisch onderzoek noodzakelijk is voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Tevens wordt een voorstel gedaan voor deselectie van vondstmateriaal en de eventueel noodzakelijk conservering van vondsten.

Toetsingskader evaluatie

Het evaluatie- en selectierapport is aan de hand van het PvE en onderstaande kwaliteitseisen uit de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 4.2 (OS12) getoetst:

onderwerp	kwaliteitseis(en)
Evaluatie-rapport	- Recapitulatie vraag- en doelstelling. - Beargumenteren (on)mogelijkheid beantwoorden onderzoeksvragen PvE. - Waardering materiaal, structuren en sporen (gedocumenteerd materiaal) - Advies van de KNA-archeoloog Ma en betrokken specialisten voor uitwerking op basis van vraagstelling (kwalitatief, kwantitatief). - Begroting. - (Bijstelling) opgave te deponeren vondsten, monsters en documentatie. - De voor de desbetreffende materiaalcategorie relevante vraagstelling uit het PvE - Toestand / conservering (kwaliteit) van de monsters / vondsten - Kwantiteit van de beoordeelde monsters en vondsten - Indicatie of het mogelijk is om de vraagstelling uit het PvE te beantwoorden

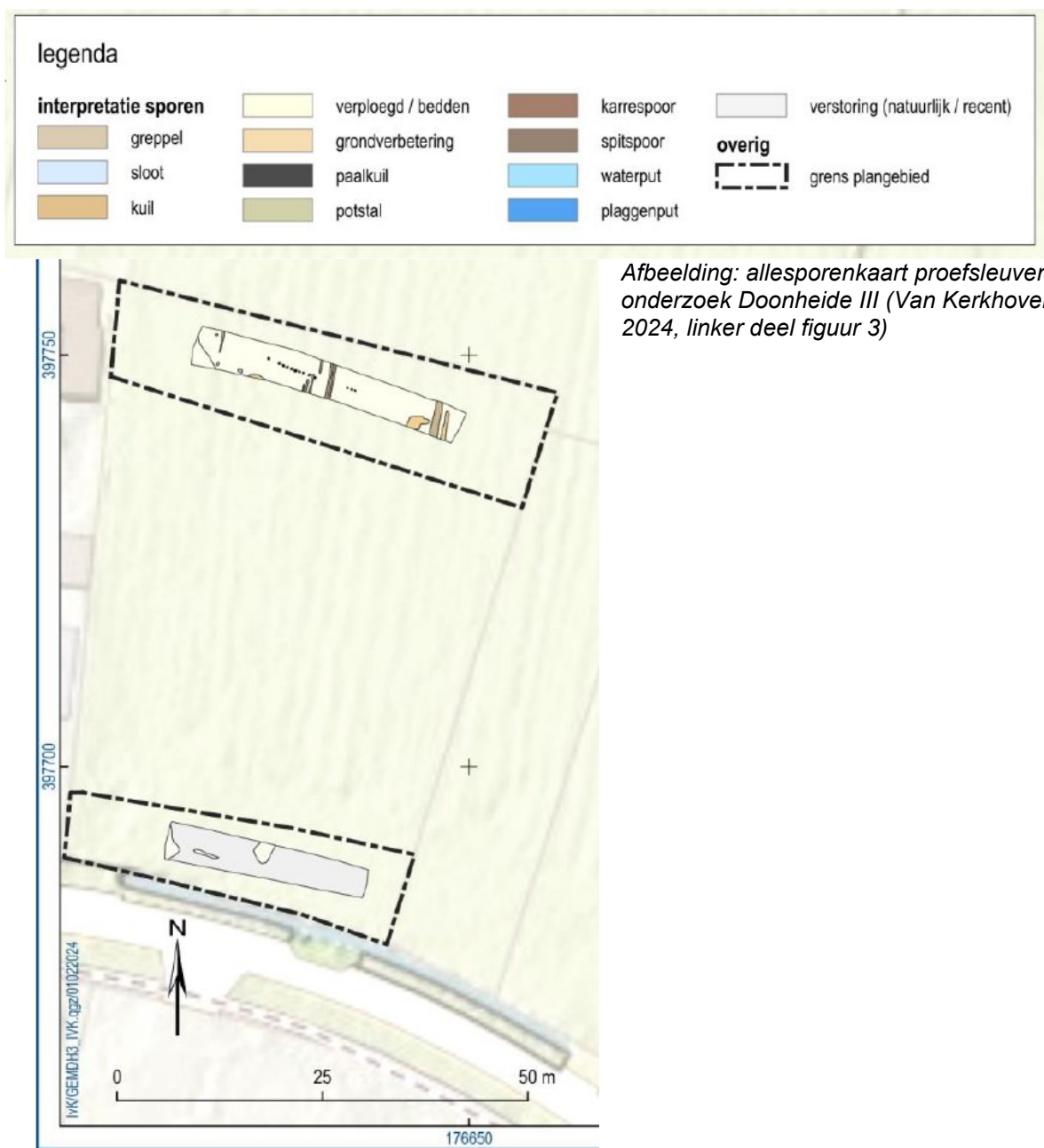
Samenvatting evaluatieverslag

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn, conform PvE, twee werkputten aangelegd met een oost-west oriëntatie en een oppervlakte van respectievelijk ca. 100 m² (werkput 1) en 150 m² (werkput 2). In totaal is hiermee ca. 250 m² onderzocht. Dit komt neer op een dekkingsgraad van ca. 22% (PvE 18%). In het PvE was een mogelijkheid opgenomen om door te starten naar een opgraving. Van deze mogelijkheid is, in overleg met de adviseur van het bevoegde gezag, geen gebruik gemaakt.

Werkput 1 werd aangelegd in het zuiden van het perceel en is gelegen langs de straat Doonheide; het vlak werd aangelegd op een diepte van 80 cm onder maaiveld. Werkput 2 werd aangelegd in het noorden van het perceel; het vlak werd aangelegd op een diepte van 40 cm onder maaiveld. In werkput 1 werden geen sporen of vondsten aangetroffen. De sleuf bleek volledig verstoord te zijn. In werkput 2 werden 24 sporen opgetekend. Het gaat om paalkuilen (N=13), greppels (N=5) en grondverbeteringssporen (N=3). Drie sporen bleken na couperen natuurlijk van aard te zijn. De sporen behoren tot een vindplaats, die geïnterpreteerd kan worden als sporen van landbewerking uit de Nieuwe Tijd.

Aangetroffen zijn o.a. dertien paalkuilen, die op één lijn liggen. De sporen zijn heel ondiep. Waarschijnlijk gaat het om een restant van een hekwerk, behorende bij een perceelsgrens. De vijf greppels, die aangetroffen zijn in de proefsleuf, hebben allemaal dezelfde noord-zuid oriëntatie. De precieze functie van de greppels is nog onbekend.

Na waardering volgens de systematiek van de KNA en overleg met het bevoegde gezag, is deze vindplaats als niet behoudenswaardig gewaardeerd. Een doorstart naar een opgraving was derhalve niet nodig.

Afbeelding: allesporenkaart proefsleuven onderzoek Doonheide III (Van Kerkhoven 2024, linker deel figuur 3)

Tijdens de opgraving is de, reeds als behoudenswaardig gewaardeerde vindplaats, in drie werkputten met een totale oppervlakte van ca. 2500 m² onderzocht. De werkputten zijn conform het PvE aangelegd.

Tijdens de opgraving zijn in totaal 91 spoornummers uitgedeeld. Het gaat om paalkuilen (N= 20), kuilen (N= 9), greppels/ sloten (N= 8), waterputten (N= 5), karresporen (N= 2), spitsporen (N=3), sporen van grondverbetering (N= 23) en één potstal. 21 sporen bleken natuurlijk of recent. De sporen behoren tot een vindplaats uit de Nieuwe of Nieuwste Tijd en zijn te relateren aan de Oude Handelseweg en de bewoning erlangs.

Op de locatie waar op de minuutplan 1832 bebouwing staat ingetekend zijn de resten van een boerderij met potstal aangetroffen. De potstal is ca. 5 bij 6 m groot.

*Afbeelding: allesporenkaart
onderzoek Doonheide III
proefsleuven (Van Kerkhoven
2024, rechter deel figuur 3)*

In het noorden van het plangebied zijn, net ten zuiden van de potstal, vijf waterputten aangetroffen. Eén van de waterputten bleek uit de Nieuwste Tijd te dateren (betonring), de andere vier waterputten betreffen oudere plaggenputten. Bij drie van de plaggenputten was onderin een houten constructie aanwezig in de vorm van een karrenwiel, hergebruikt hout of een ton.

Verspreid over de opgraving zijn diverse paalkuilen aangetroffen. Hier kan nog geen structuur uit gereconstrueerd worden.

Behalve sporen van de historische bebouwing is ook het tracé van de Oude Handelseweg, de oude weg richting Boekel, onderzocht. Ter plaatse van de voormalige weg zijn karrensporen aangetroffen. Deze werden geflankeerd door twee bermgreppels. In het noordelijke deel van het plangebied is te zien dat de weg over/ door de Peelsche Loop loopt; hier was dus mogelijk sprake van een voorde/ doorwaadbare plaats door de Peelsche Loop.

Tenslotte zijn nog een aantal greppels, mogelijk gaat het om afwateringsgreppels, en een oude loop van de Peelsche Loop onderzocht.

Tijdens de veldwerkzaamheden zijn 282 vondsten verzameld. Op één vondst na, zijn de vondsten afkomstig van de opgraving. Alle vondsten dateren uit de Nieuwe Tijd. De vondsten bestaan uit aardewerk (N= 238), pijpaaarde (N= 6), bouwkeramiek (N= 7), natuursteen (N= 3), metaal (N= 21) en slak (N= 1). Nagenoeg alle vondsten zijn afkomstig uit sporen.

De overgrote meerderheid van het aardewerk bestaat uit roodbakkend aardewerk (N= 211 stuks). Daarnaast zijn elf fragmenten faience/porselein verzameld en zestien fragmenten steengoed. De pijpaaarde bestaat uit vier pijpenkopjes en één fragment van een pijpensteel. Eén van de fragmenten natuursteen lijkt een slijpsteen te zijn. De metaalvondsten bestaan o.a. uit vijf munten, twee knoopjes, twee musketkogels en enkele spijkers.

Er zijn in totaal vijf monsters genomen uit de vulling van de waterputten. Uit drie waterputten werd hout verzameld. Het gaat om een karrenwiel, dat bestaat uit zes segmenten, vijf fragmenten hergebruikt hout en een ton, bestaand uit 24 duigen.

Voorgesteld wordt om de grondsporen, in samenhang met het vondstmateriaal, te analyseren. Uitgangspunt is het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorgesteld wordt om de vondsten te determineren. Indien hieruit blijkt dat het materiaal informatie kan verschaffen voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen, wordt dit verder uitgewerkt en geanalyseerd.

Alle fragmenten aardewerk, pijpaaarde, bouwkeramiek en natuursteen komen hiervoor in aanmerking. Van de 21 fragmenten metaal wordt voorgesteld 17 fragmenten te analyseren en uit te werken. Voor drie vondsten wordt voorgesteld deze eerst te röntgenen. Voor vier metaalvondsten en het slakmateriaal zijn afkomstig uit de recente waterput. Voorgesteld wordt deze vondsten te deselecteren.

Ter illustratie van de rapportage wordt voorgesteld om van maximaal drie artefacten een objecttekening te vervaardigen en van maximaal vijf artefacten een objectfoto.

Wat betreft de monsters wordt voorgesteld om alle monsters te waarderen. Indien de monsters geschikt blijken voor analyse wordt voorgesteld om twee macroresten- en twee pollenanalyses te laten uitvoeren van de twee meest geschikte waterputten.

Voor de drie houtmonsters (karrenwiel, ton en hergebruikt hout) uit de waterputten wordt voorgesteld om een algemeen houtonderzoek uit te voeren. Op basis van de context van de vindplaats en de aanwezigheid van vondstmateriaal in alle waterputten, wordt er geen dendrochronologisch onderzoek voorzien.

Beoordeling

We kunnen instemmen met dit uitwerkingsvoorstel. We hebben slechts één opmerking:

In het kader van de evaluatie zou ook inzicht verkregen moeten worden in de toestand / conservering (kwaliteit) van de monsters. Aangezien de monsters nog niet gewaardeerd zijn, is hierover nog geen duidelijkheid. Wij adviseren de waardering van de monsters samen met een voorstel voor verder onderzoek van monsters voor te leggen aan (de adviseur van) het bevoegde gezag.

Selectieadvies

Wij stemmen in met het *Evaluatie- en selectierapport Doonheide III, Gemert, gemeente Gemert-Bakel (RAAP)*, auteur I. Van Kerkhoven, 1 februari 2024 en het hierin verwoorde voorstel tot verdere uitwerking en deponering. Ook kunnen we instemmen met de voorgestelde deselectie van vondsten. Wel vragen wij een voorstel voor verder onderzoek van de monsters, na waardering, voor te leggen aan (de adviseur van) het bevoegde gezag.

De bij de opgraving aangetroffen grondsporen en mobiele vondsten vormen geen reden tot aanpassing van het PvE ten behoeve van de uitwerking en rapportage.

Met het uitvoeren van het proefsleuvenonderzoek en het opgraven van de vindplaats is de gehele Archeologische Monumentenzorg (AMZ) cyclus in het plangebied doorlopen. Het plangebied kan dan ook worden vrijgegeven voor de geplande ontwikkeling, mits er vanuit de opdrachtgever opdracht is verleend aan RAAP voor de uitwerking. Het veldwerk is hier immers uitgevoerd.

De doelstelling van het onderhavige onderzoek was echter het veiligstellen van de archeologische informatie die het plangebied Doonheide III te Gemert herbergt. Deze doelstelling is pas gehaald als alle sporen en vondsten in samenhang zijn uitgewerkt tot een rapportage zoals beschreven in het Programma van Eisen. Deze verplichting blijft gelden ook nadat het plangebied is vrijgegeven voor de nieuwbouwontwikkeling. We verwachten het resultaat dan ook binnen een jaar voorgelegd te krijgen in een opgravingsrapport.